

בית המדרש "תורת דוד"
ע"ש הגה"צ רבי דוד בר חן זצ"ל - רבה של שדרות,
והרבנית רות בר חן ע"ה

"תורת דוד"

השיעור השבועי

פרשת שלח

תשפ"ב

(שנה ו', גליון מס' 247)

שיעורי הרב אליהו בר חן
e0527191965@gmail.com | 052-719-1965

**השיעור השבועי עם הרב אליהו בר חן,
מתקיים בכל יום שלישי, בבית הכנסת "כתר תורה" -
ניסנית,
ביישוב ניצן ב'**

זמן תחילת השיעור:

שעון חורף - 19:45

שעון קיץ - 20:00 (כאשר זמן צאת הכוכבים מתארך,
השיעור מתקיים מיד לאחר תפילת ערבית)

לקבלת הגליון השבועי בדוא"ל:

נא שלחו הודעה, לכתובת k.torat.david@gmail.com

תחת הכותרת "גליון שבועי"

זמני כניסת ויציאת השבת:

רבינו תם:	יציאה:	כניסה:	
21:04	20:29	19:11	ירושלים:
21:01	20:31	19:28	תל אביב:
21:05	20:33	19:23	חיפה:
21:02	20:29	19:27	באר שבע:

שיעורי הרב אליהו בר חן

**בית המדרש "תורת דוד"
ע"ש הגה"צ רבי דוד בר חן זצ"ל - רבה של שדרות,
והרבנית רות בר חן ע"ה**

פרשת שלח התשפ"ב

"כל הפועס - כאלו עובד עבודה זרה"

א. "וידבר יהוה אל משה לאמר. שלח לך אנשים, ויתרו את ארץ כנען אשר אני נתן לבני ישראל, איש אחד אחד למטה אבותיו תשלחו - כל נשיא בהם. וישלח אתם משה ממדבר פארן על פי יהוה, כלם אנשים - ראשי בני ישראל המה", (במדבר, יג', א' - ג').

"וישבו מתור הארץ, מקץ ארבעים יום. וילכו ויבאו אל משה ואל אהרן ואל כל עדת בני ישראל, אל מדבר פארן קדשה, וישבו אתם דבר ואת כל העדה, ויראו את פרי הארץ. ויספרו לו, ויאמרו, באנו אל הארץ אשר שלחתנו, וגם זבת חלב ודבש הוא - וזה פריה. אפס כי עז העם הישב בארץ, והערים בצורות גדולות מאד, וגם ילדי הענק ראינו שם. עמלק יושב בארץ הנגב, והחתי והיבوسی והאמרי יושב בקר, והכנעני יושב על הים - ועל יד הירדן. ויחס כלב את העם אל משה, ויאמר עלה נעלה ונרשנו אתה, כי יכול נוכל לה. והאנשים אשר עלו עמו אמרו, לא נוכל לעלות אל העם, כי חזק הוא ממנו. ויציאו דבת הארץ אשר תרו אתה אל בני ישראל, לאמר, הארץ אשר עברנו בה לתור אתה, ארץ אכלת יושביה הוא, וכל העם אשר ראינו בתוכה - אנשי מדות. ושם ראינו את הנפילים בני ענק מן הנפילים, ונחיה בעינינו כחגבים, וכן היינו בעיניהם", (במדבר, יג', כה' - לג').

"וישכמו בבקר, ויעלו אל ראש ההר, לאמר, הננו ועלינו אל המקום אשר אמר יהוה - כי חטאנו", (במדבר, יד' - מ').

ב. בהלכות תעניות ¹, כתב ה"שולחן ערוך":

"אלו הימים שארעו בהם צרות לאבותינו, וראוי להתענות בהם,

ואף על פי שמקצתם בראש חדש, יש מי שאומר שיתענו בו ².

¹ או"ח, סי' תקפ'.

² הלכה א'.

ב-י"ז באב, מתו מוציאי דבת הארץ^{3 4}.
ונתקשה בזה⁵ רבינו הי"בית יוסף זיע"א:
"למה התקינו להתענות ביום שמתו מוציאי דיבת הארץ,
שמחה מיבעי באותו יום?
ד- 'באבד רשעים רנה'⁶."
ותירץ:
"ושמא, מפני שלא זכו שתתקבל תשובתם מצטערינו,
דמסתמא שבו, ולא נתקבלו".
ובביאור דבריו הקדושים, כתב⁷ בשו"ת "אגרות משה":
"שמצטערינו, על מה שלא נקל כל כך לשוב בתשובה שלימה,
שהרי, אנשים גדולים כמוהם, לא זכו שתתקבל תשובתם, משום שלא היתה
תשובתם שלימה,
ויש לנו לדאוג על עצמנו, שנזכה לתשובה שלימה".
ויעויין מה שכתב בזה⁸ רבינו הבי"ח זיע"א:

³ הלכה ב'.

⁴ וב"משנה ברורה", בסק"ז, כתב בזה:

"כפי גרסת הבית יוסף בשם הקדמונים, הוא שבעה באלול.

ואף דבתורה משמע כפי מה שאמרו חז"ל - שנשתרבב לשונם עד טבורם קודם לזה הזמן?

יש לומר, דלא מתו תיכף, ונמשך מחלתם עד זה הזמן".

⁵ בסוף סי' תקפ'.

⁶ משלי, יא' - י'.

⁷ להגאון רבי משה פיינשטיין זיע"א.

או"ח, חלק ג', סימן יד'.

⁸ שם, בסימן תקפ'.

"האמת הוא, דלפי שכל ישראל נענשו על ידם,
לפי ששמעו לקולם, ונגזרה עליהם גזירה וצרה גדולה שימותו במדבר.
ועל כן, מדרך התשובה, קיבלו עליהן להתענות ביום זה לדורות,
כדי שישומו לליבם העוון הגדול ששמעו לקול הרשעים, ולא יחזרו עוד לעשות
כמעשה הרשעים".

ג. והנה, אותם המרגלים היו אנשים חשובים וצדיקים,
וכפי שכתב רש"י הקדוש⁹, על הפסוק "כָּל־אֲנָשִׁים רָאִשֵׁי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הָמָּה":
"כל אנשים שבמקרא, לשון חשיבות,
ואותה שעה, כשרים היו".
וכן הוא ב"מדרש תנחומא" (פרשתן, ד'):
"ומניין אתה אומר, שְׁהִיוּ צְדִיקִים?
שְׁהִירֵי מִנְּשָׁה לֹא רָצָה לְשַׁלְּחָם מִדַּעַת עֲצָמוֹ, שְׁנִמְלֵךְ בְּהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל כָּל אֶחָד,
וְאָמַר¹⁰, פְּלוֹנֵי מִשְׁבֵּט פְּלוֹנֵי?
וְאָמַר לוֹ, רְאוּיִם הֵם¹¹.
מניין שְׁאָמַר לוֹ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמִנְּשָׁה, רְאוּיִם הֵם?
שְׁנִאָמַר¹², 'וַיִּשְׁלַח אֹתָם מִן־מִדְבַּר פָּאֲרֹן עַל פִּי ה' י'".
והנה, כתב¹³ רבינו המהרר"ו זיע"א:

⁹ במדבר, יג' - ג'.

¹⁰ דהיינו:

שמשה רע"ה, שאל את הקב"ה, האם לשלוח את פלוני משבט פלוני.

¹¹ דהיינו:

שהקב"ה השיבו, ראויים הם.

¹² שם.

"דע, כי אלו העשרה מרגלים, טרם שהלכו לרגל את הארץ, נתעברו בהם נשמות השבטים, עשרה בני יעקב ממש.

וזה סוד מה שאמר להם יוסף לאחיו ¹⁴, 'מְרַגְלִים אַתֶּם',

רמז להם, שהיו עתידים להתעבר במרגלים.

גם, זה סוד מה שנאמר בריש פרשת 'שלח לך' ¹⁵, 'כִּלְמֵם אֲנָשִׁים רָאשֵׁי בְנֵי יִשְׂרָאֵל הִפְּהוּ',

כי הם ממש בני ישראל סבא,

ולכן, לא כתיב 'ראשי אלפי ישראל', אלא, 'ראשי בני ישראל'.

ואמנם, אחר שנתייעצו בעצמם להוציא דיבה על הארץ, והיו רוצים לחזור לבא אל משה ולדבר תועה,

אז נסתלקו מהם נשמות השבטים, שנתעברו בהם.

כנודע, כי מי שהוא מבחינת עיבור, מסתלק כשירצה,

מה שאין כן, בבחינת גלגול.

וזהו הטעם מה שאמר הכתוב בתחילה ¹⁶, 'וַיֵּשְׁבוּ מִתּוֹר הָאָרֶץ, מִקֶּחַ אַרְבָּעִים יוֹם',

ואחר כך שהזכיר ששבו, חזר והזכיר ההליכה, באמרו ¹⁷, 'וַיֵּלְכוּ וַיָּבֹאוּ אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אֶהֱרֹן',

והיה לו לומר, 'ויבואו', ולא 'וילכו'? ...

והעניין, הוא, כפי הסוד -

¹³ בספרו קדוש "שער הגלגולים", הקדמה לו'.

¹⁴ בראשית, מב' - ט'.

¹⁵ במדבר, יג' - ג'.

¹⁶ במדבר, יג' - כה'.

¹⁷ במדבר, יג' - כו'.

כי 'וילכו', חוזר אל נשמות השבטים, שהלכו ונסתלקו מהם, כאשר שבו מתור הארץ בעצה רעה,

ומלת 'ויבאו', חוזר אל המרגלים בעצמם, שבאו לבדם, בלתי עבור נשמות השבטים בהם.

ואמנם, ביהושע וכלב לבדם, נשאר בהם סוד העיבור,

כי אפרים בן יוסף, נתעבר ביהושע,

ויהודה, בכלב,

לפי שלא חטאו.

וזהו שאמר הכתוב ¹⁸, 'ויהושע בן נון וכלב בן יפנה, חיו מן האנשים ההם ההלכים' -

פירוש, כי אלו נשארו חיים, מבחינת נשמות השבטים - אביהם שנתעברו בהם, ולא נסתלקו מהם אחר כך בביאתם,

כי כמו שבהליכתם היו עמהם, כך היו בביאתם,

וזהו שאמר הכתוב ¹⁹, 'חיו מן האנשים ההם ההלכים'.

ויעויין עוד, מה שכתב ²⁰ "בעל הטורים", על הפסוק ²¹, "וישלח אתם משה ממצר פארן על פי יהוה, כלם אנשים - ראשי בני ישראל המה":

"ראשי בני ישראל המה - 'המה', עולה נ',

מלמד, שהיו שרי נו"ן",

והיינו:

שאותם המרגלים, לא היו נשיאים לשבטיהם, כי אם שרי חמישים,

¹⁸ במדבר, יד' - לח'.

¹⁹ שם.

²⁰ במדבר, יג' - ג'.

²¹ שם.

שבוודאי היו צדיקים ושלמים עקב מינויים לכך,

שכן, תנאי המינוי שלהם, הוא ²², "אֲנָשֵׁי חַיִל, יִרְאֵי אֱלֹהִים, אֲנָשֵׁי אֱמֶת, שְׂנֵאֵי
בְּצַע".

אך מכל מקום, כאשר נבוא חשבון, נמצא שהיו בישראל:

יב' אלפים, שרי חמישים ²³ כמותם,

ו' אלפים, שרי מאות ²⁴ הגדולים מהם במעלתם,

ו-שש מאות, שרי אלפים ²⁵ הגדולים מהם עוד יותר במעלתם.

ברם, דעת ²⁶ ה"זוהר הקדוש" בזה:

שאותם המרגלים, היו נשיאים לשבטיהם.

ד. בעניין שילוח המרגלים, ידועה ומפורסמת שיטת רש"י הקדוש ²⁷, כדלהלן:

" יִשְׁלַח לְךָ - לדעתך,

אני, איני מצוה לך -

אם תרצה, שלח.

לפי שבאו ישראל ואמרו, 'נִשְׁלַח אֲנָשִׁים לְפָנֵינוּ' ²⁸ ...

ומשה נמלך בשכינה, אמר ²⁹, אני אמרתי להם שהיא טובה ...

חייהם, שאני נותן להם מקום לטעות בדברי המרגלים, למען לא יירשוה".

²² שמות, יח' - כא'.

²³ שכן, $600,000 = 50 * 12,000$.

²⁴ שכן, $600,000 = 100 * 6,000$.

²⁵ שכן, $600,000 = 1,000 * 600$.

²⁶ חלק ג', דף קנח' ע"א.

²⁷ במדבר, יג' - א'.

²⁸ דברים, א' - כב'.

²⁹ הקב"ה.

והנה, סיבת הסכמתו של משה רע"ה לכך, היתה, בכדי שִׁיִּנְכָחוּ ישראל לראות, שהוא אינו נרתע מכך שאינם מאמינים לדבר ה', ורוצים לבוחנה בעיניהם. וחשב משה רע"ה, שעל ידי כך ימנעו מללכת לרגל את הארץ, שכן, הם רואים בחוש, שלא אכפת לו כלל הדבר שיראוה. וכפי שמצינו בדברי ³⁰ ה"ספרי":

"משל, לאחד שאמר לחבירו מכור אתה לי חמורך זה, אמר לו, הן.

נותן אתה לי לנסיון?

אמר לו, הן.

בא אתה, ואני אראך, כמה נושא בהר, כמה נושא בבקעה.

כיון שראה שאין מעכבו כלום,

אמר, אוי לי,

דומה זה, שאין מעכב עלי, אלא בשביל לשאת את מעותי.

לכך נאמר ³¹, 'וַיִּיטַב בְּעֵינֵי הַדָּבָר'."

ואפילו הכי, הם הלכו וראו את הארץ,

וירדו ממדרגתם, ודברו סרה על הארץ.

ולפיכך, נסמכה פרשת המרגלים לפרשת מרים, וכפי שכתב ³² רש"י הקדוש:

"למה נסמכה פרשת מרגלים לפרשת מרים?

לפי שלקתה על עסקי דיבה, שדברה באחיה,

ורשעים הללו, ראו, ולא לקחו מוסר."

³⁰ פרשת "דברים", פיסקא כא'.

³¹ דברים, א' - כג'.

³² במדבר, יג' - ב'.

ונתקשה הרמב"ן זיע"א על פירושו של רש"י הקדוש :

א. בספר "משנה תורה"³³, אמר משה רע"ה לבני ישראל, בתוכחתו, "וַיֵּיטֵב
בְּעֵינַי הַדָּבָר, וְאָקַח מִכֶּם שְׁנַיִם עֶשְׂרֵת אַנְשִׁים, אִישׁ אֶחָד לְשִׁבְטוֹ",

וממה שהוטב הדבר בעיניו, משמע, שמשה רע"ה נתרצה והסכים לשליחותם.

ואם כן, עם ישראל לא חטאו בלבד,

אלא, שכביכול, אף משה רע"ה עמהם, וזה אינו.

ב. הקב"ה אמר למשה רע"ה, שהארץ טובה ורחבה,

ואם כן, מפני מה, אמר משה רע"ה למרגלים, שיבדקו את טיבה של הארץ?

ג. המתבונן בדברי משה רע"ה למרגלים, יראה, שציווים לבדוק את יושבי
הארץ,

והאם הם יושבים במחנים או שמא במבצרים,

ואם כן, מפני מה, נחשב הדבר למרגלים לחטא,

"וכי על מנת שיעידו לשקר שלח אותם"?

ד. מפני מה, ציווים משה רע"ה לבדוק את טיב הארץ וכו',

והלא, גם אם בבדיקתם היו מעלים שהארץ אינה טובה, לא היתה להם ברירה
אחרת,

שכן, הם לא ישובו בחזרה לארץ מצרים.

ומכוח קושיות אלו, ביאר הרמב"ן זיע"א, כדלהלן:

לעולם, בקשתם של עם ישראל היתה כהוגן,

שכן, כל אדם שהולך למדינה חדשה, בודק את אשר עליו לדעת בטיב המדינה
ואנשיה.

ובפרט, כאשר הוא צריך ללכת ולכבוש את אותה המדינה,

³³ דברים, א' - כג'.

הוא הולך לבדוק את נקודות החוזקה והחולשה של אותה המדינה, בכדי לדעת
היאך לכובשה.

ובפרט, שכן עשה משה רע"ה בעצמו,

וכמאמר הכתוב ³⁴, "וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה לְרַגֵּל אֶת יַעֲזָר, וַיִּלְכְּדוּ בְּנֵתְיָהּ, וַיֹּרֶשׁ אֶת הָאֶמְרֵי
אֲשֶׁר שָׁם".

וכן עשה יהושע בן נון,

וכמאמר הכתוב ³⁵, "וַיִּשְׁלַח יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נוּן, מִן הַשְּׁטִיִּים, שְׁנַיִם אֲנָשִׁים מִרְגְּלֵי חָרָשׁ,
לֵאמֹר, לָכוּ רְאוּ אֶת הָאָרֶץ וְאֶת יְרִיחוֹ, וַיִּלְכוּ וַיָּבֵאוּ בֵּית אִשָּׁה זֹנָה וּשְׂמָה רַחֵב,
וַיִּשְׁכְּבוּ שָׁמָּה".

ובפרט, שכלל מסור בידינו ³⁶, "אין סומכין על הנס".

ואם כן, כל הציווי שציווה משה רע"ה את המרגלים, היה, לבדוק את דרך
הכבישה שצריך לעשות,

שכן, אם הם יושבים במקומות שקשה לכובשם, יש צורך בהכנת "דיק וסוללות",
וכמו כן, אם הם אותו המקום הוא מקום רע, עליהם לכבוש תחילה מקומות
אחרים, הנוחים יותר להיכבש.

וכל אותם השאלות ששאלם משה רע"ה, היה, בכדי לעודדם ולחזקם,

שכן, מלכתחילה הוא האמין וידע, שארץ ישראל טובה היא עד למאוד.

ומפשט הכתוב, מבואר :

שמשה רע"ה לא נמלך בשכינה לשם כך, אלא, שאחר שהוא שמע את רצונם,
והוטב הדבר בעיניו,

וראה הקב"ה שכך, ציווה את משה רע"ה שישלח יב' מרגלים בדווקא -

³⁴ במדבר, כא' - לב'.

³⁵ יהושע, ב' - א'.

³⁶ שבת, לב' ע"א.

תענית, ט' ע"א.

"והיה כל זה, כי ה' חפץ למען צדקו, שתהיה השליחות כמצוותו,
ושתהיה בכל שבטיהם, ובגדוליהם, למען ינצלו".
ברם, אחר שהרשיעו בשליחותם, הוכיחם משה רע"ה קודם פטירתו על מעשיהם:
"להגיד להם פשעם, כי חטאו במה שביקשו, ושאלו הם עצמם" ³⁷.
ובביאור חטאם, כתב ³⁸ הרמב"ן זיע"א:
"אבל רשעם, במילת 'אָפֶס' ³⁹, שהיא מוֹרָה על דבר אפס ונמנע מן האדם, שאי
אפשר בשום עניין,
כלשון ⁴⁰, 'הָאָפֶס לְנֶצַח חֶסְדוֹ', וְיֵאֵין עוֹד אָפֶס אֱלֹהִים' ⁴¹ " ⁴².

³⁷ ועיין עוד בפירושו של זקני דון יצחק אברבנאל זיע"א, שנתקשה טו' קושיות על שיטתו של הרמב"ן, וביאר באופן אחר.

³⁸ במדבר, יג' - כז'.

³⁹ במדבר, יג' - כח'.

"אָפֶס כִּי עַז הָעַם הַיֵּשֵׁב בְּאֶרֶץ, וְהָעָרִים בְּצָרוֹת גְּדֹלֶת מְאֹד, וְגַם יְלָדֵי הָעֵנֶק רְאִינוּ שָׁם".

⁴⁰ תהילים, עז' - ט'.

⁴¹ ישעיה, מה' - יד'.

⁴² וכן הוא ב"זוהר הקדוש" (ח"ג, דף קסא' ע"א):

"אמר רבי יוסי, עיטא נסיבו על כלא, לאפקא שום ביש.

מאי על כלא?

על ארעא, ועל קודשא בריה הוא.

אמר רבי יצחק, על ארעא תינח, על קודשא בריה הוא מנין?

אמר ליה, משמע, דכתיב, 'אָפֶס כִּי עַז הָעַם' -

מאן יכיל בהו".

ותרגום דבריו הקדושים, כך הוא:

אמר רבי יוסי, עצה לקחו על הכל, להוציא שם רע.

מה זה על הכל?

ה. ובטעם הדבר, שהוציאו עם ישראל את דיבת הארץ רעה, כתב⁴³ ה"זוהר הקדוש":

"אֲמַאי נְטִילי עֵיטָא דָא?

אָלָא, אָמְרוּ, אִי יִיעָלוּן יִשְׂרָאֵל לְאַרְעָא, נְתַעְבֵּר אֲנִן מִלְמַהוּי רִישִׁין, וְיִמְנִי מִשָּׂה רִישִׁין אַחֲרָנִין,

דְּהָא אֲנִן זְכִינִן בְּמַדְבְּרָא לְמַהוּי רִישִׁין, אֲבָל בְּאַרְעָא לָא נִזְכִּי.

וְעַל דְּנְטִילי עֵיטָא בִישָׂא לְגַרְמִייהוּ, מִיתְנוּ אֵינּוּן, וְכָל אֵינּוּן דְּנְטִלְוּ מִלֵּייהוּ"⁴⁴.

והיוצא מדבריו הקדושים:

שתאוות הכבוד שהיתה בהם במרגלים, היא שגרמה להם לחטוא בלשונם, ולדבר על הארץ דברי לשון הרע,

ואף על פי, שלפי דברי "בעל הטורים"⁴⁵, הם היו בסך הכל "שרי חמישים", והיו יב' אלפים במדרגתם כנגדם.

וכעין זה, כתב⁴⁶ רבינו הרמח"ל זיע"א:

על הארץ, ועל הקדוש ברוך הוא.

אמר רבי יצחק, על הארץ מובן, על הקדוש ברוך הוא מניין?

אמר לו, ממשמע שכתוב 'אֶפֶס כִּי עַז הָעַם' -

מי יכול להם".

⁴³ חלק ג', דף קנח' ע"א.

⁴⁴ ותרגום דבריו הקדושים, כך הוא:

מדוע נטלו עצה זו?

אָלָא, אָמְרוּ, אִם יִכְנָסוּ יִשְׂרָאֵל לְאַרְץ, יַעֲבִירוּ אוֹתָנוּ מִלְהוּיֹת רָאשִׁים, וְיִמְנֶה מִשָּׂה רָאשִׁים אַחֲרֵיהֶם,

שְׁהָרִי אֲנִי זְכִינִי בְּמַדְבַּר לְהוּיֹת רָאשִׁים, אֲבָל בְּאַרְץ לָא חֲזָה.

וְעַל שְׁלִקְחוּ עֵצָה רְעָה לְעַצְמָם, מִתְנוּ הֵם וְכָל אוֹתָם שְׁלִקְחוּ דְבָרֵיהֶם.

⁴⁵ שהובאו לעיל באות ג'.

⁴⁶ בספרו הקדוש "מסילת ישרים", פרק יא'.

"יתרה עליה חמדת הכבוד, כי כבר היה אפשר שיכבש האדם את יצרו על הממון ועל שאר ההנאות,

אך הכבוד, הוא הדוחק,

כי אי אפשר לו לסבל ולראות את עצמו פחות מחבריו, ועל דבר זה נכשלו רבים ונאבדו ...

הוא שגרם לפי דעת חז"ל, אל המרגלים שיוציאו דבה על הארץ,

וגרמו מיתה להם ולכל דורם,

מיראתם פן ימעט כבודם בכניסת הארץ, שלא יהיו הם נשיאים לישראל⁴⁷, ויעמדו אחרים במקומם".

1. על הפסוק⁴⁸, "ויחל משה את פני יהוה אלהיו, ויאמר, למה יהוה יחרה אפך בעמך, אשר הוצאת מארץ מצרים - בלח גדול ובגד חזקה", דרשו רבותינו ז"ל⁴⁹:

"אמר רבי אלעזר, מלמד שעמד משה בתפלה לפני הקדוש ברוך הוא, עד שהחלהו⁵⁰,

ורבא אמר, עד שהפר לו נדרו⁵¹ ...

ושמואל אמר, מלמד, שמסר עצמו למיתה עליהם⁵² ...

⁴⁷ וכפי שיטתו של ה"זוהר הקדוש", שנתבארה לעיל בסוף אות ג'.

⁴⁸ שמות, לב' - יא'.

⁴⁹ במסכת ברכות, לב' ע"ב.

⁵⁰ דהיינו:

שהפציר בו בהקב"ה, והעתיר אליו בתפילה.

⁵¹ דהיינו:

שכביכול, הפר משה רע"ה להקב"ה את נדרו, שנדר שיכלה את כלל ישראל.

⁵² דהיינו:

שם ימותו, ימות גם הוא,

אמר רבא אמר רב יצחק, מלמד, שהחלה עליהם מדת רחמים ⁵³.
ורבנן אמרי, מלמד, שאמר משה לפני הקב"ה, רבונו של עולם -
חולין הוא לך, מעשות כדבר הזה ⁵⁴ ...
תניא, רבי אליעזר הגדול אומר, מלמד, שעמד משה בתפלה לפני הקדוש ברוך הוא,
עד שאחזתו אחילו,
מאי אחילו?
אמר רבי אלעזר, אש של עצמות,
מאי אש של עצמות?
אמר אביי, אשתא דגרמי ⁵⁵ ."

כי "וַיַּחַל", נדרש מלשון "חלל" - מת.

⁵³ דהיינו:

שגרם בתפילתו, שתחול עליהם מדת רחמים.

⁵⁴ דהיינו:

ש"וַיַּחַל", נדרש מלשון "חולין".

והמהרש"א ב"חידושי אגדות", דימה זאת, למה שמצינו אצל אברהם אע"ה (בראשית, יח' - כה'):

"חללה לך מעשת כדבר הזה להמית צדיק עם רשע, והיה כצדיק כרשע, חללה לך השפט כל הארץ, לא יעשה משפט",

שדרשו בזה רבותינו ז"ל (עבודה זרה, מה' ע"א):

"חולין הוא לך, להמית צדיק עם רשע",

והוא הדין כאן, שביקש משה רע"ה, שינצלו הרשעים בזכות הצדיקים.

⁵⁵ בביאור העניין, כתב רבינו הרי"ח הטוב זיע"א, בספרו הקדוש "בן יהוידע":

ש-אש, בתרגום ארמית, הוא אשתא,

ברם, אינו לשון אש, כמשמעותו בלשון הקודש,

אלא, שתרגומו, קדחת,

וממילא, "אחילו", היינו, "קדחת של עצמות".

ולאחר שעמד משה רע"ה בתפילה, ונתרצה לו הקב"ה,
מיד אמר לו הקב"ה ⁵⁶, "וְעַתָּה לֵךְ נְחֵה אֶת הָעָם אֶל אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי לְךָ, הֲנִיחֵה מִלְאָכֶי
יֵלֶךְ לְפָנֶיךָ, וּבְיָוִם פְּקֹדֵי - וּפְקֹדֹתַי עֲלֵהֶם חֲטָאתָם",
ודרשו על כך רבותינו ז"ל (סנהדרין, קבי ע"א):
"אין לך כל פורענות ופורענות שבאה לעולם,
שאין בה אחד מעשרים וארבעה, בהכרע ליטרא, של עגל הראשון,
שנאמר, 'ובְיָוִם פְּקֹדֵי - וּפְקֹדֹתַי עֲלֵהֶם חֲטָאתָם'".
דהיינו:
שלמרות כל תחינותיו והפצרותיו של משה רע"ה, להקב"ה,
לא ויתר, הקב"ה על עוון העגל,
אלא, חילקו לחלקים, ובפריסה לדורי דורות.
והנה, במסכת ערכין ⁵⁷ מצינו:
שהעוון של המרגלים, שבגינו לא נכנסו לארץ ישראל, היה בעבור לשון הרע.
והדבר צריך ביאור:
מפני מה, נתחייבו דור המדבר מיתה,
והלא, מעולם לא מצינו שאדם מת בעבור שדיבר לשון הרע?
שכן, עונש המספר לשון הרע הוא בצרעת, וכפי שמבואר בפרשת "מצורע".
והנה, על הפסוק ⁵⁸, "וּבְנִיכֶם יִהְיוּ רַעִים בְּמִדְבַר אֲרָבָעִים שָׁנָה, וְנָשְׂאוּ אֶת זְנוּתֵיכֶם,
עַד תֵּלֵם פְּגָרֵיכֶם בְּמִדְבָר", כתב רש"י הקדוש:
"לא מת אחד מהם פחות מבן ששים,

⁵⁶ שמות, לב' - לד'.

⁵⁷ טו' ע"א.

⁵⁸ במדבר, יד' - לג'.

לכך נגזר ארבעים, כדי שיהיו אותם של בני עשרים מגיעין לכלל ששים ...
לפי שמשעשו את העגל, עלתה גזרה זו במחשבה, אלא שהמתין להם עד שתתמלא
סאתם.

וזהו שנאמר ⁵⁹, 'וּבְיָוִם פְּקֻדֵי - במרגלים, 'וּפְקֻדֵי תִי עֲלֵהֶם חֲטָאתָם'.

ואף כאן נאמר, 'תִּשְׂאוּ אֶת עֹונֵיכֶם', ולא עֹונְכֶם -

שתי עונות, של עגל ושל תלונה".

וכאשר נתבונן בדבריו הקדושים, תתעורר בנו שאלה עצומה:

שכן, כאשר מענישים אדם, ובאותה העת רוצים להכניס לעונשו - תוספת של
חטא ישן שלו,

אותו החטא, צריך להיות פחות חמור מן העונש העכשווי,

או לכל הפחות, באותו דרגה.

ואם חטאם של המרגלים, היה לשון הרע בלבד,

היאך אפשר לכלול בתוכו, את "חטא העגל", שכמוהו ככפירה בבורא ית"ש,

והוא, חטא החמור בדרגתו, הרבה יותר מחטא המרגלים?

ז. כתב ⁶⁰ ⁶¹ בספר הקדוש "עדן מקדם", וז"ל:

⁵⁹ שמות, לב' - לד'.

⁶⁰ להגה"ק, מרנא ורבנא, המקובל הא-להי, רבי רפאל משה אלבאז זיע"א,

דיין ומו"צ, בעיה"ת צפרו, מרוקו.

הספר נדפס ויצא לאור, במהדורה מתוקנת - מפוארת ומוארת, ע"י מכון "ישמח לב - תורת משה",

מיסודו של מו"ז, מר דינא דנחית לעומקא דדינא, הגה"צ רבי דוד מסעוד עובדיה זיע"א, רבה האחרון והנערץ
של העיר צפרו, וראב"ד הערים צפרו-פאס-מראקש, במדינת מרוקו,

כל ספרי מרן המחבר זיע"א, הודפסו בהשגחתו ובטיפולו האישי של מו"ז זיע"א. וכמו כן, בטיפולו המסור של
דו"ז הגאון רבי פנחס עובדיה שליט"א, ראש המכון, ורב הקהילה המפוארת - בשכונת "בית וגן" - ירושלים.

⁶¹ אות למד, ערך לשון הרע, עמודים קצד'-קצה'.

"אמרו רז"ל, כי הפוגם ברית הלשון, סופו לפגום גם ברית המעור, וזהו 'לא יחל דברוי'⁶², פירוש, לא יחלל דיבורו לפגום ברית הלשון, כי סופו לעשות מעשה, ככל היוצא מפיו יעשה - בפועל.

ונראה לעניות דעתי, כי בא הרמז, בפסוק⁶³ 'ומה יתרון לבעל הלשון' - שמדבר על בעלי לשון הרע -

מה יתרון לבעל הלשון, ראשי תיבות מילה, שסופו, גם אות ברית מילה",

דהיינו:

ש-ב' הבריתות, ברית המילה וברית התורה, תלויים במוצא הלשון, ברית המילה, כפי שנתבאר, שהפוגם בלשונו סופו שיפגום בבריתו, וברית התורה, שכל מהותה, הינה, דרך מוצא הלשון.

וממילא, אפשר לבאר בזה:

⁶² במדבר, ל' - ג':

"איש כי ידר נדר ליהוה, או השבע שבועה, לאסר אסר על נפשו, לא יחל דברו, ככל היצא מפיו יעשה".

⁶³ בקהלת (י' - א'), נאמר:

"אם ישך הנפש בלוא לחש, ואין יתרון לבעל הלשון".

וכשנעיין בפסוקים שם, לא נזכר הדבר כלשון רבינו זיע"א -

"ומה יתרון לבעל הלשון".

שוב תרתי וחיפשתי, ומצאתי את מקורו של רבינו זיע"א, והוא ב"ילקוט שמעוני" (קהלת, רמז תתקפט'), וכדלהלן:

"ריש לקיש אמר, לעתיד לבא מתקבצין כל החיות אצל הנחש, ואומרים לו -

ארי דורס ואוכל, זאב טורף ואוכל, אתה מה הנאה יש לך,

אומר להם, ומה יתרון לבעל הלשון.

ומפני מה אתה נושך באבר אחד, וכל האברים מרגישים,

אומר להם, ולי מה אתם שואלים, אמרו לבעל הלשון - שהוא עומד כאן והורג ברומי".

שמחמת שפתחו עם ישראל את פיהם ולשונם, כנגד הקב"ה וכנגד ארץ ישראל,
בסופו של תהליך, הם היו אמורים ח"ו לפגום בבריתם,
ומשכך, היה דינם חמור הרבה יותר מ"חטא העגל":
שכן, בחטאם זה, היה גם מעניין "פגם הברית", שגדול עווננו מנשוא.

ח. ובאופן אחר, אפשר -

דהנה, על הפסוק הנאמר מיד לאחר שובם של המרגלים⁶⁴, "וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל
אָחִיו, נִתְּנָה רֵאשׁ וְנִשְׁוֶבָה מִצְרָיִמָּה", כתב רש"י הקדוש:
"לשון עבודת אלילים",

דהיינו:

שבאותה העת, ביקשו לעבוד עבודה זרה.

ודקדק זאת "בעל הטורים":

"נִתְּנָה רֵאשׁ' - זהו עבודה זרה,

וכן בעגל, אֲשֶׁר יִלְכוּ לְפָנֵינוּ,

אשר, אותיות ראש⁶⁵."

⁶⁴ במדבר, יד' - ד'.

⁶⁵ ומקורם של דברי "בעל הטורים", שלשון "ראש" הוא עבודה זרה,

הוא במסכת סנהדרין (קז' ע"א):

"ואמר רב יהודה אמר רב, בקש דוד לעבוד עבודה זרה,

שנאמר (שמואל ב', טו' - לב'), 'וַיְהִי דָוִד בָּא עַד הָרֵאשׁ, אֲשֶׁר יִשְׁתַּחֲוֶה שָׁם לֵאלֹהִים',

ואין 'ראש', אלא עבודה זרה,

שנאמר (דניאל, ב' - לב'), 'הוא צלמא ראשה די דהב טב'."

והמעשה המתבאר שם בגמרא, היה:

כאשר ברח דוד הע"ה מפני אבשלום בנו, וחשש מחילול ה', שיאמרו העם, היאך צדיק כמותו, בורח מפני בנו,

רצה, לעבוד עבודה זרה, בלי שיתכווין לשמה, ויראה כאילו הוא עובד עבודה זרה,

שבאופן זה, כולם יחשבו שהסיבה שנהרג על ידי בנו, בעבור שעבר עבודה זרה. אולם, חושי הארץי סבר שאינו צריך לעשות כן, שכן, אבשלום היה בן של "אשת יפת תואר", שהיא מעכה (כמבואר בשמואל ב', פרק ג'), ו"אשת יפת תואר", מולידה לאדם "בן סורר ומורה", ולפיכך, כולם יחשבו שטעם הדבר שאבשלום רודף אחר דוד אביו, הוא מסיבת היותו "בן סורר ומורה". ואגב, שדיברנו בעניין זה, שעשה דוד הע"ה מעשה שיראה חמור יותר, בשביל למנוע חילול שם שמים, נביא בזה, פנינה נפלאה, העוסקת בעניין זה, ומתחברת גם כן לפרשתן, וכדלהלן.

בשעה שבאו המרגלים אל מחנה ישראל, אמרו קלב ויהושע לעם (במדבר, יד' - ט'): "אך ביהוה אל תמרדו, ואתם אל תיראו את עם הארץ כי לחמנו הם, סר צלם מעליהם, ויהוה אתנו אל תיראם",

וביאר בזה רש"י הקדוש (והוא ממסכת סוטה, לה' ע"א):

"סר צלם' - מגינם וחזקם, כשרים שבהם מתו, איוב, שהיה מגין עליהם".

ובמסכת סוטה (הנ"ל) מבואר: שהיה איוב צדיק גדול.

ומאידך, במסכת בבא בתרא (טז' ע"א) למדנו: "אמר רבא, בקש איוב להפוך קערה על פיה", והיינו: שכפר בעיקר.

וביאר בזה אדונינו הגר"א זיע"א (הובא בספר "קול אליהו" על התורה): "אמנם, יש לבאר, שהמליצה הזאת להפוך קערה על פיה, הוא ממעשה המפורסמת שהיה כבר, (המובא בס' בן המלך והנזיר, שער כד'), שהיה מלך עז ורב חמה, וכל איש המוני יחת, אין כופר לחמתו - ואין משיב גזירתו, ויהי היום, וישם אחד ממשרתיו לאכול לפניו, ומרוב הפחד והאימה - נדחה ידו, והטה הקערה, ונשפך מעט ממנה, ותבער חמת המלך.

ומבואר אם כן :

**שחטא המרגלים, היה חמור יותר מ"חטא העגל",
שכן, לא ענש הקב"ה על "חטא העגל", אלא רק עד חטא המרגלים -
שאז ב' החטאים מצטרפים יחד,**

וידע העבד, כי כלתה אליו הרעה,
ויקח את הקערה, ויהפכה על פיה בזדון.
ויצו המלך לכרות את ראשו.
ויאמר לו המלך, אי לך פתי וסכל, מה זאת עשית?
הלא טובה השגגה אף גדולה, מהזדון אף קטן, ואף כי שגגתך היה קלה מאד.
ויאמר לו העבד, אדוני המלך -
ידעתי, כי אחת דתך להמית על כל חטא קטן,
ושגגה קלה, לא תחמול ולא תכסה,
וחששתי על חילול כבודך,
כי יראו העם מיעוט עווני, וקושי גזירתך האכזרית, והיית לשמצה, ולא יבטחו עוד בך ובאהבתך, ולא תכון
אתה ומלכותך,
לכן ישר, העויתי להזיד בזדון הנבלה הנוראה הזאת, למען יצדיקו הכל את דינך הקשה.
וייטב מאד בעיני המלך, ויפטור אותו מכל עונש ...
ויש לומר, דכאן תפשו חז"ל הלשון 'הפך הקערה על פיה', לדוגמה ולמשל, על כל מעשה הדומה למעשה
המשרת של המלך הנ"ל.
דאיוב, היה ידוע ומפורסם לצדיק גדול ועובד מאהבה,
וכראותו את הרעות הרבות והיצורות והייסורים הנוראים אשר דכאוהו, וכל העולם הרעישו ותמהו על זאת,
וחשש איוב לכבוד השי"ת, אשר אין חקר לתבונתו, שלא יתחלל ח"ו, ולא יאמרו 'כי שוא עבוד' וכו',
על כן, התחיל לדבר אשר לא כדת, כדי שיחזיקוהו הבריות לחוטא ואשם, ויצדיקו הכל ויאמרו כי צדיק ה' וישר
משפטו.
וכהאי גוונא אמרו חז"ל (סנהדרין, קז' ע"א), על דוד המלך ע"ה שבקש לעשות כן,
והשתא, ערבה ומתוקה המליצה - בקש איוב להפוך הקערה על פיה, כמעשה של המשרת הנ"ל".

ובפרט, שנתבאר ש-ב' החטאים עוסקים בעבודה זרה.
ובפרט, שבחטא השני, מצטרפים ובאים להם, לשון הרע ועבודה זרה.
ט. ולאחר המתבאר בדברינו, נראה בסייעתא דשמיא לבאר בזה:
הנה, נתבארו לנו ג' עניינים במהות החטא, של חטא המרגלים.
האחד, שהיה נעוץ בו עניין ה"כבוד",
והשני, שחטא לשון הרע, עלול היה להביאם לידי הוצאת זרע לבטלה,
והשלישי, שהיה נעוץ בו עניין "עבודה זרה".
ברם, אפשר לומר ש-ג' הפירושים, משורש אחד הם.
דהנה, על הפסוק ⁶⁶, "וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה, כְּבֹד יָב פְּרַעָה, מֵאֵן לְשַׁלַּח הָעָם",
דרשו רבותינו ז"ל ⁶⁷:
"**מָה הַכְּבֹד כּוֹעֵס, אֶף לְבוֹ שֶׁל זֶה נַעֲשֶׂה כְּבֹד**".
והנה, המילה "כבוד", היא משורש מילת "כָּבֵד",
ובטעם הדבר, נראה:
**שכשם שטבע ה"כבוד" להיות רותח, באשר הדם שנמצא בו, נמצא בתנועה בכל
זמן ועת,**
כך האדם שמחפש ורודף אחר ה"כבוד" -
שבשעה שהוא לא מקבל את אותו ה"כבוד" שהוא רוצה,
הרי הוא, משתולל וכועס.
והנה, כתב ⁶⁸ ה"זוהר הקדוש":
"**לִית יְצוּי, אֶלָּא עֲבוּדָה זָרָה,**

⁶⁶ שמות, ז' - יד'.

⁶⁷ שמות רבה, פרשה ט', ח'.

⁶⁸ חלק א', דף כז' ע"ב.

דַּמְתֶּמֶן אֱלֹהִים אַחֲרַיִם, וְאִיִּהי בְּכָבֵד.

דַּמִּינָה תִּכְבֵּד הָעֲבוּדָה, דַּאִיִּהי עֲבוּדָה זָרָה לִיָּה, וְחִכְבֵּד כּוֹעֵס.

וְהָא אִוְקִמוּהָ, כָּל הַכּוֹעֵס - כָּאֵלוּ עוֹבֵד עֲבוּדָה זָרָה⁶⁹ ,

ובדבריו הקדושים, מבואר:

שהכעס עניינו ב"כבוד", וב"עבודה זרה",

ואפשר:

שבשעה שנמצא האדם בכעס על איבוד הכבוד, עד כדי כך שהרי הוא "כאילו עובד עבודה זרה",

אזי, כבר כולו "פרוץ ועומד", כאותו כבוד הכועס, בדיבורי לשון הרע, אף על דבר הדומם,

עד כדי כך, שבסופו של דבר, הוא עלול להגיע ח"ו לידי הוצאת זרע לבטלה.

וממילא:

הרי לנו, ש-ג' הביאורים במהות החטא, משורש אחד הם.

והדברים נפלאים, ומאירים עד למאוד.

וְדַרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (איכה רבה, פרשה א', נז'): :

"אֶת מוֹצֵא, שֶׁבְּדָבָר שֶׁחֲטָאוּ יִשְׂרָאֵל בּוֹ, לָקוּ, וּבֹ מִתְּנַחֲמִים.

חֲטָאוּ בְּרֹאשׁ, וְלָקוּ בְּרֹאשׁ, וּמִתְּנַחֲמִים בְּרֹאשׁ.

חֲטָאוּ בְּרֹאשׁ - דְּכָתִיב⁷⁰ , 'נִתְּנָה רֹאשׁ וְנִשְׁיבָה מִצְרִימָה'.

⁶⁹ ותרגום דבריו הקדושים:

אין 'צו', אלא עבודה זרה,

שמשם אלהים אחרים, והיא בכבוד.

שממנה תכבד העבודה, שהיא עבודה זרה לו, והכבד כועס.

והרי פרשוה, כל הכועס - כאלו עובד עבודה זרה.

⁷⁰ במדבר, יד' - ד'.

וְלָקוּ בְּרֵאשׁ - דְּכָתִיב ⁷¹, 'כָּל רֵאשׁ לְחָלִי.
וּמִתְנַחֲמִין בְּרֵאשׁ - דְּכָתִיב ⁷², 'וַיַּעֲבֹר מִלְּפָנֶיךָ, וְהוּא בְּרֵאשִׁים".
יתן ה' יתברך, ונזכה לתקן בנו חטא זה,
ואזי, יקויים בנו הפסוק, "וַיַּעֲבֹר מִלְּפָנֶיךָ, וְהוּא בְּרֵאשִׁים". אמן.

⁷¹ ישעיה, א' - ה'.

⁷² מיכה, ב' - יג'.

הלימוד, מוקדש לרפואתם השלימה, של:

הרב משה בן אסתר

הרב רפאל פנחס בן מרים רמו

רפאל מנחם בן רות רדואה

הרב יוסף בן רחל

חיים נתן צבי בן שרה

מרדכי בן רינה

מאיר בן נעמי

אפי בן קונפיטה

אליהו לוזון בן גד

~~~~~

שושנה סולטנה בת מרים

שרה בת סוליקא

דינה בת סוליקא

אסתר בת תמר

שרית בת גילה

פאני פרחה בת רחל

רות חפציבה בת פרלה

אמירה בת נעמי

לזכרון עולם בהיכל ה'

- הגה"ק רבי רפאל משה אלבאז בן רבי שמואל זיע"א
- הגה"צ רבי דוד מסעוד עובדיה בן אסתר זיע"א
- רבי אברהם איבגי בר רחמה זצ"ל
- רבי שלום איבגי בר רחמה זצ"ל
- צורי גניש ז"ל בן יולנדה תחי'
- משה חיון בר קוקה ז"ל
- דב לוסטרניק בר אביבה ז"ל
- משה מושי מקסים בן לילה תהילה ז"ל

~~~

- הצדקת מזל טוב אלבאז (לבית סודרי) בת רבקה ע"ה
- הצדקת מרים רמו עובדיה בת אסתר ע"ה
- הצדקת ברוריה מויאל בת חוה ע"ה
- זוהרה פרץ (לבית כהן) בת רחל ע"ה
- מזל טוב סיגלר (לבית עובדיה) בת זוהרה ע"ה
- רחל עמוס (לבית מלכה) בת אסתרלייה ע"ה
- אליס חוה עישה לוי (לבית סיבוני) בת גרסיה ע"ה
- חנה בת ליליאן ע"ה
- חנה אילוז בת פרוחה ע"ה
- איילה בת נעמי ע"ה